

KUNST
KULTUR
OG
PSYKISK
HELSE

KRAFTVERK 65

BERGEN
KOMMUNE

KRAFTVERK 65

20 skrivere – 5 debutanter

27 tekster: 18 dikt, 3 prosatekster og 6 noveller

Utgitt juni 2022

- 4 **Innledning** av ansvarlig redaktør
Livelin Remme
- FORORD**
- 6 **Eg treng ein ny kopp**
av redaktør Fanny Holmin
- Algrøy, Tone
- 16 **Rytme**
- Didriksen, Camilla Beate – *debutant*
- 18 **Alle har et eget skap**
- Dyrset, Eldrid
- 22 **Svevende tanker idet sønnen
forlater meg**
- Eikrem, Anne Grethe
- 24 **Mor mi**
- 26 **Om me er**
- Fikke, Anne Katrin
- 28 **på tur**
- 29 **slipp**
- Fredriksen, Hallgeir
- 30 **Fallet**
- 31 **Saknar**

- Hjermann, Siri Bjorstad – *debutant*
- 32 **Farvel far, far vel.**
- Hodne, Emma Rose
- 41 **Tillitens dans**
- Hofstad, Gunhild
- 42 **Venninner**
- 50 **Spanskprøve**
- Høyland, Bjørn Ove
- 56 **Ut av en solstråle**
- 57 **Møte med stjernene**
- Jensen, Runa Adelsten
- 59 **Dager underveis**
- 60 **Så er det over**
- King, Stine
- 62 **Antibac 2020**
- Kolås, Vidar
- 70 **Om engler og langdistanseraketter**
- Lohne-Antonsen, Elisabeth Marie
- 73 **Lykkesvik**
- Lysfjord, Linda Alexandra – *debutant*
- 74 **Syv dager i august**

- Opskar, Linda
- 77 **Det lyset du fortalte meg om**
- Røise, Malin
- 78 **Overlatt**
- Strøm, Janine Tessem – *debutant*
- 84 **Flukt**
- Taule, Vigdis A
- 92 **Københavnervinne på sykkEL**
- Toprak, Hjørdis – *debutant*
- 95 **avstand bygger...**
- 97 **gleda når du...**
- ESSAY:**
- 98 **Vendepunkt**
av Audun Pedersen
- 106 Kolofon

DET ER EN TID FOR ALT, OGSÅ FOR GJENBRUK.

Noen ganger går livet sine egne veier og ved denne utgivelsen går vi tilbake til den første teksten vi mottok fra redaktør. Det er tid for gjenbruk. Vi syns nemlig teksten fortjener å bli lest av flere, foreløpig har den kun vært tilgjengelig i trykt utgave i billedkatalogen Kraftverk fra 2007.

Hvorfor vi DU skrive? Er det viktig for deg? Når begynte du å skrive, eller når skjønnte du at det var viktig for deg? Noe du bare måtte? Er det som Fanny Holmin skriver i sin tekst: «innlysande å seie at det ligg i mennesket sin natur å ville meddele seg, som eit instinkt, som maur i tue alltid kommuniserer med kvarandre, fordi heile menneskestanden er avhengig av utveksling av informasjon for å overleve, og at difor *er det berre slik* når eg skriv som til ein tenkt samtalepartner».

Eller var det en hendelse, en uro, et vendepunkt, som satt deg i gang? Vendepunkt. Er det en aha opplevelse? En avslutning? En ny begynnelse? Eg fant eg fant sa Askeladden. Fant du plutselig ordene? Audun Pedersen skriver om vendepunkt i sin tekst i denne utgivelsen av Kraftverk 65. Den anbefales.

Har DU noen vendepunkt opplevelser?

Det var en gang en *Opptappingsplan for psykisk helse* som blant annet sa:
En person med psykiske problemer må ikke bare ses som pasient, men som et helt menneske med kropp, sjel og ånd. Nødvendig hensyn må tas til menneskets åndelige og kulturelle behov, ikke bare de biologiske og sosiale. Psykiske lidelser berører grunnleggende eksistensielle spørsmål. (...)

Mennesker kan og vil være aktive deltakere i samfunnet, som borgere, ikke bare som kunder og klienter.

OPPTRAPPINGSPLANEN FOR PSYKISK HELSE

ST. PRP 63 (1997-1998)

Opptappingsplanen var et vendepunkt i forhold til psykisk helse i Norge, og opprinnelsen til Kunst, kultur og psykisk helse og dermed tidsskriftet Kraftverk.

Litt av et vendepunkt spør du meg.

Livelin Remme

Ansvarlig redaktør:

FORORD

EG TRENG EIN NY KOPP

FANNY HOLMIN

redaktør

Kvifor vil eg skrive? Fordi når eg skriv denne setninga, kjenner eg at eg endeleg får ro. Den uroa som eg føler når eg ikkje skriv, stoppar opp når eg fører pennen over arket. Eg slappar av i kroppen, og redsla for at eg ikkje skal ha noko meir å seie, trer i bakgrunnen.

Etter mange år i dette yrket, har eg det likevel slik at eg vegrar meg, at eg mistolkar uroa eg har før eg skriv, med at eg ikkje vil få til å skrive. Utan at eg forstår kvifor det blir så utruleg viktig for meg å få det til. Eg har jo ein fri vilje, eg kan skrive viss eg vil, eller eg kan la det vere.

Nettopp no er eg ved målet. Eg sit med blyanten i handa og eg skriv. Utan at eg har noko å skriv om. Eg berre skriv. Fordi det gjer meg godt, og eg blir rolig. Eg skriv, eg ser, og eg forstår. I den eller motsett rekkefølgje. Eller ingen av delane. Det kan og hende eg går i eitt med alt, utan at eg forsvinn. Men tanken går inn, gjennom og forbi med den største sjølvfølgje, slik vi førestiller oss at gjenferd gjer, eller slik vi veit at muggsopp spreier seg overalt.

Eg sit ved kjøkkenbordet og eg ser ut i hagen på blomsterbedet. Det er eit heilt greitt, lettstelt bed. Det er mitt bed, og eg er glad i det og stolt over det fordi eg har fått det beste ut av lite, fordi eg over tid har arbeidd fram akkurat dette bedet. Og sett i forhold til korleis det var når eg flytta hit, og den innsatsen eg har gjort med enkle midlar, er eg

verkeleg godt nøgd og det gir meg glede å sjå dei små plantene vekse.

Men det er eigentleg eit unnsleg, lite bed, samanlikna med mange andre. Eg vil ikkje ein gong ta meg bryet med å utbrodere korleis bedet ser ut, eg ber deg heller tenke deg ei attgrodd steinrøys for eksempel på baksida av garasjen til naboen, og førestille deg at nokon lukar der, røskar bort dei verste ugrasplantene, og så blir enkelte små blomstervekstar planta innimellom steinar og staudar og kratt. Akkurat passe til at det ser stelt ut, i staden for forfalle.

Slik er mitt bed. Bortsett frå at det ikkje ligg bak ei garasje, men uti den viltveksande hagen opp mot skogkanten her eg bur.

Det eg ynskjer å fokusere på, er ikkje kor flott eit syn for auget dette bedet mitt er. Eller kor vakkert eg kan klare å skildre det i ord. Det eg vil, er å fokusere på kjensla av å få til noko med enkle midlar.

Eg trur det er ein av mine største lykkekjensler. Ei djuptgåande, men stillferdig lykke. Som gjer meg tilfreds med seg sjølv, og audmjuk på same tid. Tilfreds fordi eg har jobba jamt mot målet og ikkje gitt opp sjølv om det resultatet eg hadde å sjå fram til ikkje var noko valdsamt prangande, og audmjuk nettopp fordi eg har verdsett noko stort og godt i noko lite.

Eg legg merke til at eg tek til å høyrast svært så høgstemt ut no i desse refleksjonane, som om eg skulle vere ei vis gamal kone, som alle hørde på med respekt. Og eg blir urolig av det. Eg blir engsteleg for at nokon skal lese meg når eg uttaler meg slik, og tru at eg sjølv trur at eg er noko spesielt, at eg trur dette er ein vidare original tanke. Men det trur eg sjølvstakt ikkje.

Det er berre noko med det at vi er alle våre eigne kloke koner. Når vi samtaler med oss sjølve på denne måten. Denne samtalen er mellom meg og mi kloke kone. Uansett om eg deler den med andre, med lesarar, også.

Ja faktisk ynskjer eg å dele denne samtalen med andre.

Kvifor det? Kvifor det? Kvifor det? No vart eg brått ganske plaga av dette spørsmålet. Kvifor eg skulle (kvifor eg har) ha ein trong til å dele denne refleksjonen med andre. Ikkje medan eg skriv han. Ikkje at eg ynskjer å vere til stades når han blir lest. Men at eg skriv og tenker som om eg samtaler med nokon.

Og då tenker eg meg ikkje lenger at det er den gamle kloke kona som samtaler, det er eg.

Det er eg som samtaler med nokon som ikkje er her.

Og ja.

Det er nettopp det.

Det er innlysande å seie at det ligg i mennesket sin natur å ville meddele seg, som eit instinkt, som maur i tue alltid kommuniserer med kvarandre, fordi heile menneskestanden er avhengig av utveksling av informasjon for å overleve, og at difor er det berre slik når eg skriv som til ein tenkt samtalepartner.

Men, og ja. Det er for så vidt riktig uansett og utelukkar ikkje dette neste.

Det som slo meg når eg skreiv setninga: Det er eg som samtaler med nokon som ikkje er her. Nettopp dette at samtalen føregår utan at den andre er til stades, er poenget. Eg får samtale med deg i fred. Utan at du avbryt meg eller utan å få dine innspel. Eg får halde mi tankerekke lang og fri som ei dragesnor i vinden. Uansett kven du er.

Og dette kan eg gjere berre på to måtar: Ved å skrive til deg medan du er i live, eller ved å snakke til deg ved grava di når du er død.

Slik sett blir kunstnarleg arbeid – det å uttrykke seg gjennom eit kreativt språk - å snakke med dei døde før dei er døde. Og det er jo ein fin ting.

Men av og til blir det ikkje slik.

Av og til er alle orda så tydelege og bestemte av heilt andre enn meg sjølv. Det er dei andre som har bestemt dei, nokon for lenge lenge sidan,

og eg vil ta alle orda og vri dei opp og skvise dei tomme for saft og meining slik at eg kan bruke dei til det eg vil. Men eg får det ikkje til.

Og det er ikkje orda det er noko i vegen med, men meg. Som ikkje klarer å bruke dei, som trur at eg skal kunne ha makt over dei, som trur at eg kan sitte her og så kan eg seie ting som skal vere viktige? At eg skal kunne kommandere det ut av meg? Skal eg heller ta og gå ut i regnet og bli skikkeleg kliss våt til skinnet? Er det omtrent like nyttig?

Tyggande krafsande straffetankar. Sanninga er at eg ikkje trur at eg er noko interessant. Men at eg tenker at eg burde vere interessant sidan eg er ein poet.

Der sa eg det akkurat slik som det er.

Di meir eg skriv di meir veks navlen min og til slutt har han blitt som eit stort mjukt reir som omsluttar alle tankar eg har.

Ja sånn kan det gå. Det er nesten ikkje meir å seie om den saken.

Sjølv om eg skulle ynskje at eg kunne kome med eit poeng her til slutt. Eit forløysande poeng som kunne rettferdiggjere denne plutsleg sutrete teksta. Og i desperasjon håpar eg at dette poenget; poenget at det ikkje er noko sluttpoeng, skal kunne duge.

Men eg trur det ikkje. Eg trur ikkje at denne teksta er noko eg kan bruke

til anna enn å rakke ned på meg sjølv. Eg burde kanskje ha latt vere.
Det ville nok ha vore ein fordel. Kvifor har eg ein trong til å gjere det
pinleg for meg?

Fordi eg håpar at eg skal kunne bli likt sjølv om eg ikkje er perfekt?
Oj oj oj.

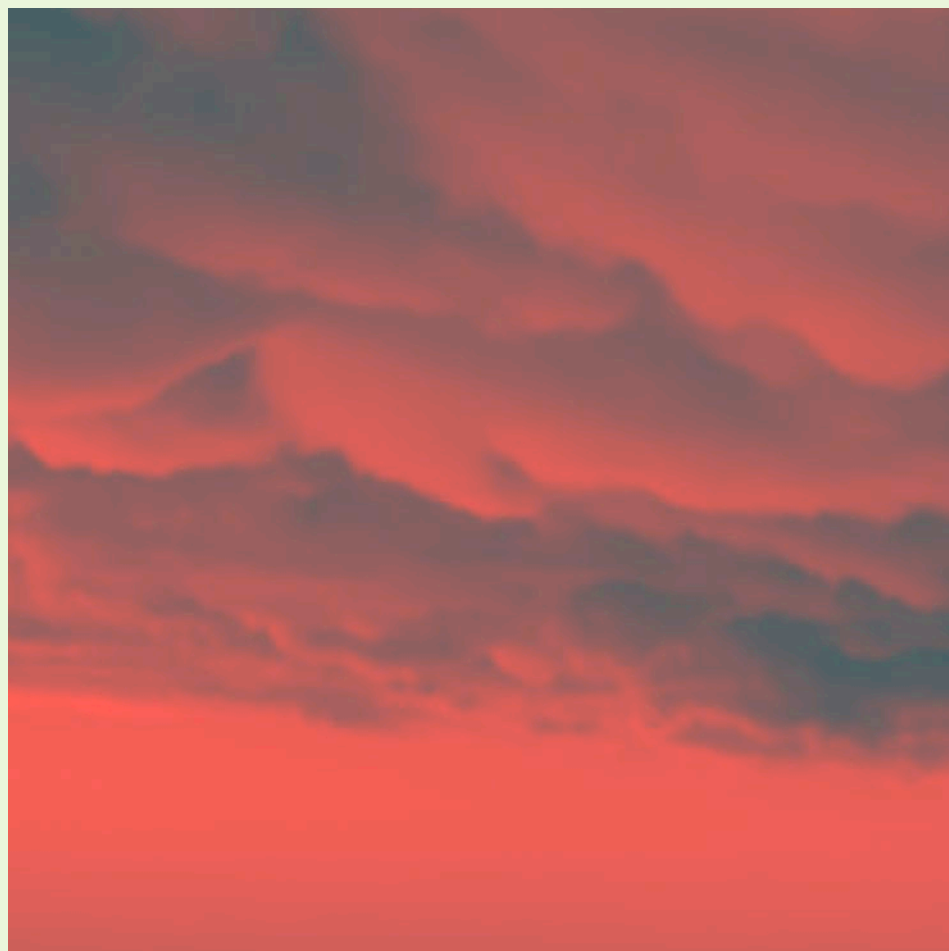
Og det er som om det er ein tung kjerne innerst i alt, innerst i kvar
ein liten navletanke er det ein tung, søkkande kjerne som trekker all
energien til seg, og denne kjernen er det evige usikre spørsmålet likar
du meg?

Det er til å spy av. Det er så stakkarsleg og pinleg menneskeleg.

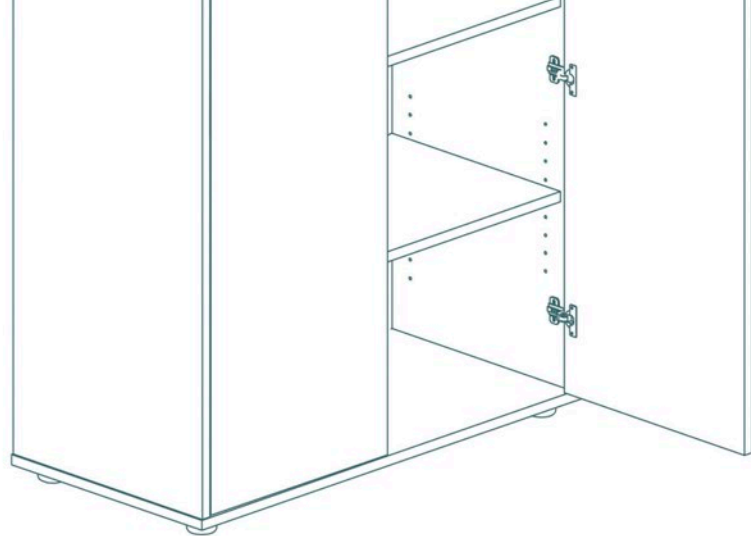
Eg hadde ikkje trengt å skrive dette, eg hadde ikkje trengt å utlevere
meg slik. Eg blir ille berørt, alle blir ille berørt, det hadde vore betre
om eg hadde helde opp om eg hadde stoppa for lenge sidan. Men eg
held fram.

Kven står barføtt framfor ei meining og seier imot?
Kan eg få støvlane mine?

Fanny Holmin

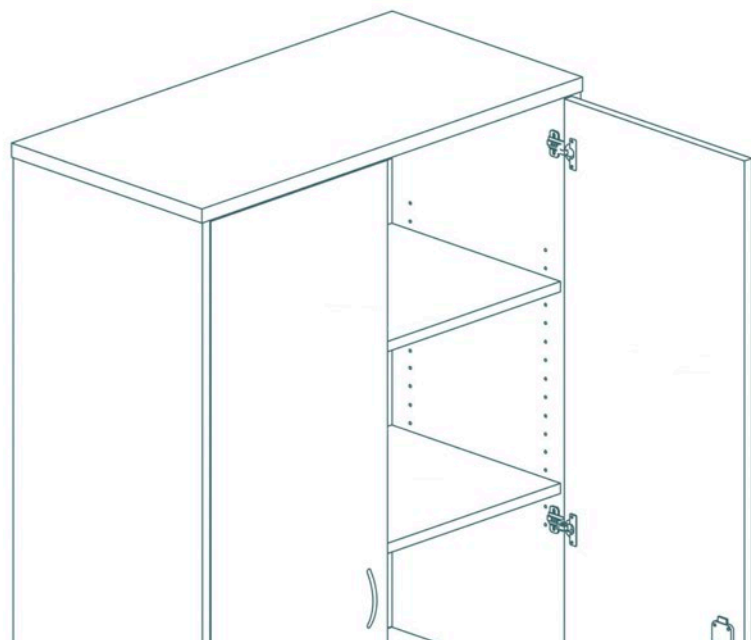

KRAFTVERK 65

ALLE HAR ET EGET SKAP

CAMILLA BEATE DIDRIKSEN | debutant

Jeg hadde det jævlig natten som var, og de mange andre nettene var heller ikke så gode. Jeg hadde det så vanskelig at jeg ville prøve å dusje. Det var seint, seint på kvelden og jeg hadde egentlig gått for å legge meg, men tok meg en varm dusj. Det hjalp ikke denne gangen heller. «**Så dum jeg er!**» roper jeg inni meg. Jeg klarer ikke å rose meg selv, det blir så meg. Jeg er skapet. Mitt eget skap, fylt med mix av roser, tåke, hylet til noen bilder, stolen som er trist, pengene som lyger til meg og de nye tankene mine.

Bildene gjør meg redd. De visker meg vekk fra den virkelige verden. Det er bare meg og bildene nå, men bare en liten stund til ber jeg om. Snart blir bildene og jeg rørt i hverandre. Jeg er ikke lenger redd. Bildene hyler om at jeg for alltid må binde meg til dem. «**Vi har en kontrakt!**» viser de med rar kvalitet på bildene sine. De prøver å myke seg litt opp og vekke noen vakre minner. «**Det er jeg som eier de!**» prøver jeg å rope til bildene, men det slettes før jeg får sagt det. Stolen er trist, den minner om meg. Jeg må trøste den, sitte ved den og være til stede. «**Det er godt å være to**» sier stolen takknemlig. «**Jeg må gå**» sier jeg skamfull til stolen. «**Er det pengene igjen?**» peker stolen på. Jeg ville ikke lyge, så jeg sa ja. Stolen ble lei seg igjen og mumlet for seg selv. Jeg skulle bare kjapt ta ut penger og komme tilbake, men det ble ikke slik ...

Jeg brukte pengene, ferske fra minibanken. Jeg fikk en god bedøvelse fra bildene. Jeg shoppet meg gal og gledet meg til å vise til de andre, men pengene lyver, de rakk til det som trengtes og mer. Jeg hadde glede av å vise, men gleden varte ikke så lenge. Bildene mine tok meg igjen. De druknet meg. Jeg prøvde å komme

meg vekk, men de holdt meg hardere enn et sikkerhetsbelte, forskjellen er at jeg ikke følte meg trygg. Bildene tok også ifra meg resten av følelsene mine, det kjentes som noen holdt meg fast og kjempet med meg. Bildene mine ville vise meg noe, plutselig dukket min bestevenn opp, han hadde mistet mye av øyenfargen sin som ble erstattet av hans egne tårer, og jeg liker ikke når noen gråter, men nå synes jeg at de pulverbrune øynene hans kledde det. Munnen hans gikk, mens jeg kavde for å få med meg hva han sa. Han syns ting gikk sakte med meg. Bildene hadde fått virkelig tak i meg, jeg var slukt, jeg måtte ut, få luft. Jeg ble kvalt.

Naboen min har ikke sett meg enda, selv om jeg er i nesen på han. «**Vil han ikke snakke med meg?**» Sakte, men tydeligere prøvde jeg å snakke, men det var vanskelig for meg. Tankene mine er ferske de lurte meg ut med sterk hjelp fra bildene. Jeg gråter og kjenner at tårene kjapt kamuflerer seg. Tårene legger fra seg spor, de har prøvd å la være å dukke opp, og gir meg dirremunn. «**Faen!**» sier jeg til tårene og tror de er like mye med på galskapen til bildene og pengene. «**Jeg må tilbake til stolen, den er sikkert redd for meg**» Jeg gikk inn i leiligheten min igjen. Stolen stod der og noen hadde tatt seg av den og gitt den omsorg.

Jeg rotet meg inn igjen i bildene. Jeg hadde gått og lagt meg på sengen og bildene utnyttet meg og tok meg i bakholdsangrep. Bildene registrerte meg som fremdeles medlem og viste meg to gutter som jeg hadde sett mange ganger på bussen og butikken.

Disse to var mange ganger høylytte og var ikke så ønsket på butikken. De er i min gate. De to guttene tar begge sidene mine. De har et slags lydhorn, begge ler og trykker av, jeg hørte bare puff, puff. Plutselig tar bildene mine en rar vending og lar meg komme meg litt unna de. Svakt tar noen meg i hendene mine, jeg kan forestille meg asfalten som skraper opp hælene på de nye skoene mine. Jeg kom inn i bildene igjen og klarte ikke å gjøre motstand. De var for sterke. Jeg kjente at jeg flettet meg mer og mer i lag med bildene, og tåken hvisker til meg. Tankene mine har luktet meg og nå vil de også låne meg.

Bildene i hodet mitt hyler
og tåken hvisker til meg og den kjøler meg ned,
men det verste av alt er rosene, de har dessverre
blitt tvunget til å ikke bli elsket
men likt.

*Svevende
tanker
idet
søvnen
forlater
meg*

Morgenen er tiden
da jeg ser
at jeg må
bygge dagen

Fem strikkepinner
mange farger i garn
Et stykke arbeid
for mine barn

Slipper inn morgenluft
Rer opp barnesengen
Blar i ei bok
Finner lesestoff for kvelden

Tenner opp i ovnen
Henter en sekk med ved
En byggekloss som er med
Evig bønn om fred

ELDRID DYRSET

Mor mi

Mor mi var ei dyktig syerske
elska å skape med meining
Det var aldri halvgjort slurv
eller tilfeldig.

Mor kunne sy kva det skulle vera
som å sy saman gråten og låtten
det vart den finaste saumen.

Eg hugsar henne alltid syande
innimellom broderte mor vakre dukar
like fint kunne ho bøta rifter i barnesinn
Ho sydde saumen sterk
med styrke og grenselaus kjærleik
Me var nok hennar mest nøysame broderi
til tider utfordrande
Etterkvart som me vart fleire
sydde ho også desse inni hjarta
ulikt mønster frå same kjelda
Oftast vart kvardagssaumen brukt
men den stod ikkje tilbak for finsaumen.

Mor mi sydde saman ein heil heim
knytte trådane til alle i slektstreet
og batt oss saman for alltid.

ANNE GRETHE EIKREM

Om me er

levande draumar
vage med duse fargar
som sett gjennom blonder
frå ein barndom
med silhuettskapande tidtrøyte
der dansande skuggar
gjorde verda til meg
eller deg
då blodet fossa
i fri flyt gjennom
alle hjartestrengane
som pusten
lik anden er heilag

ANNE GRETHE EIKREM

PÅ TUR

Jeg bretter kroppen min sammen og stapper den nedi en koffert. Presser den nedi med makt. Kofferten buler og truer med å sprenges, men jeg tvinger glidelåsen igjen, og sleper den etter meg. Det dunker i gulvet, det dunker i bekkenet når jeg går. Gadunk gadunk.

ANNE KATRIN FIKKE

SLIPP

STOPP skriker det inni meg
når jeg står i avgangshallen
og ser din ryggstavle forsvinne som i enden av en trakt
og krympe til et frø
men jeg biter meg i tunga hardt hardt hardt

jeg vil springe etter deg
lose deg frem
den tryggeste korteste vei

men jeg spikrer føttene i golvet
knyter armene sammen
med dobbelknote

for
det er ditt
liv

ANNE KATRIN FIKKE

Fallet

HALLGEIR FREDRIKSEN

Kjensler segla
likna lauvfall etter frost
utan mål
berre virra

bar aksla som strået ei vinternatt
blikket
ein vinterbrønn
knipne hender
kvite knokar

Saknar

HALLGEIR FREDRIKSEN

vatn under kjølen
skjer som ikkje kastar skuggar
sinn utan skodde

brisen frå sør
nyfallen brystfjør
eit ror som baugar meg rett

Farvel far, far vel.

SIRI BJORSTAD HJERMANN | debutant

Eg føler meg truga. Tilværet mitt er truga. Noko skremmande ligg over kvardagen. Eg kan kjenna det i lufta eg pustar inn. Enno har ingenting hendt, så eg kan smila og le, men snart er alvoret her. Far min er sjuk. Han har mildare humør enn vanleg, røykjer ikkje lenger sigar. Hendene skjelv, andletet er framleis brunt av sola og han ser frisk ut, men eg veit. Eg veit at han er alvorleg sjuk, eg ser den tynne far min i bukser med press som sleng om magre bein. Eg er 17 år. Far min er snart 61 år. Han skal dø. Han er, framleis. Eg er ikkje farlaus, enno.

Sjukehuset er så lyst. Korridorane er kvite, så reine, kalde, nøytrale. Veggane reflekterer det kvite, slik sola skin på isande kald og hard ettervintersnø. Det gjer vondt i augo. I heile kroppen gjer det vondt. Kvart einaste fiber skrik av smerte, skrik høgt av den gjennomborande smerta. Sjølv sagt kan ingen sjå såret mitt. Hadde det vore slik, var det iallfall eit sår som kunne gro, men dette er ikkje eit sår som kan lækjast. Far min kan ikkje setja plaster på såret mitt denne gongen.

Ved siste dør på høgre side i korridoren stoppar eg. Dei mjuke gummisolane under skoa har lydlaust flytta seg gjennom den lange, skremmande sjukehuskorridoren. Ein augneblink glid augneloka tungt over dei uttørka, raude augo, ikkje for å stenga røynda ute, eg må berre konsentrera meg om å laga rommet større. Kjenslene treng stor plass, smerta er breial. Eg kjenner meg underleg, slevande i eit rom utan kontakt med vegg, tak eller golv. Eg berre er, må

konsentrera meg om å vera i dette rommet der det vonde klumpar seg saman. Kjem eg borti noko, vil det eksplodera, gå hol. Eg er redd og eg er tom, full av alt det tomme.

Eg trekkjer pusten djupt. Forsøkjer samstundes å tenkja på ei fargerik blomeeng full av sol, varme og glede, med surrande bier og sommarfuglar svevande over kronblada. Men eg klarer ikkje å førestilla meg noko vakkert, så fjernt frå det eg er i. Kan det eigentleg spira og gro no? Nei, det klarer eg ikkje forstå. Dessutan får blomar meg berre til å tenkja på sjukdom og sorg. Røynda ventar på den andre sida av døra. Straks eg opnar den strøymmer ei tung lukt mot meg, angrip meg frå alle kantar. Eg er verjelaus. Ei blanding av blomar, medisin og pusten frå ein sjuk mann legg seg tett inntil kroppen min.

Han søv. Eg er glad han søv. Då har eg framleis tid til å gjera rommet større, tid til å gjera meg sterk. Dei seier eg er sterk, men er eg sterk, som har klart å halda tårene vekke? Sterk eller ikkje, no klarer eg ikkje meir. Tårene trillar lydlaust nedover kinna, slepper seg på golvet, landar side om side og lagar mønster på linoleumen. Eg kan ikkje lenger kjempa mot tårene, like lite som eg kan kjempa mot det som ventar. Smerta kjem, den riv og slit i meg, den kjem så brått, men har likevel vore der heile tida. Eg kjenner meg så hjelpelaus. Det er som om eg står på kanten av eit stup, og veit eg må hoppa. Livet dyttar meg.

Angsten tek ikkje pause. Eg er redd døden, smerta, tomrommet. Eg er redd det som ventar. Og aller mest er eg redd sorga, som er vond, som

er her allereie. Det er ikkje noko eg kan gjera. Ingen kan gjera noko. Alt går så fort og alt går så sakte. Eg må berre venta. Venta på døden. Dødtid. Sjølv om eg trur ikkje på dei, byrjar eg tenkja på englar. Kanskje ventar dei òg, i kvite kapper med blomelukt på vengene og solglitrande hår. Kanskje har dei venta lenge, vel vitande at dei har venta lenge nok og får reisa vidare snart, reisa vidare med far min. utan meg. Eg skal ingen annan stad enn inn i dette ukjende og skremmande.

Det er stille i rommet. Livet mitt er fullt av støy. Eg sit ved sengekanten. Handa mi på hans, på dei hendene som eingong var dei største i heile verda. Eingong var det hendene hans som sterke og fulle av ømheit gav meg trøyst og kjærleik. No er det eg som må gi kjærleik. Han har ikkje lenger krefter til å stryka meg over kinnet, til å trøysta meg som då eg var veslejenta hans. Men eg veit at han framleis har kjærleik, eg veit det, augo hans sa det før dei lukka seg tungt. No er han i koma, og eg veit ikkje om han registrerer at eg er hos han. Likevel må eg vera der, om han skulle høyra stemma mi, kjenna nærleiken og kjærleiken min. Kanskje smiler dei til han, englane? Kanskje er det alt fred i hjartet hans, kanskje har lyset og freden tatt over for smerte og angst?

Fotsteg på gangen gir gjenlyd i ei kald og hard røynd med venting. Eg er tom i hovudet. Klarer ikkje tenkja, vil ikkje, må ikkje. Venting. Eg er utan kjensler og tankar, men likevel breiddfull av dei. Tankane dansar krigsdans, hovudet og hjartet er fylt av ville hyl og store trommer. Det er som om verda sprengast sund. Alt verkar så usannsynleg. Korleis kan den sterke mannen vera redusert til ein kropp nesten utan

funksjonar? Hjartet som enno kjempar for kvart nye slag, er det einaste som viser at det er liv. Enno er det liv.

Eg kan ikkje forstå at han skal døy. Før han mista medvitet såg me på kvarandre. Det var ein samtale utan ord, tårer og blikk erstatta bokstavar og fonem. Alle orda eg ville seia, all smerte og sorg, men mest av alt kjærleik, låg ein stad langt inne i hjartet. Orda kom ikkje, men han kunne nok forstå dei likevel. Dei låg i andletet mitt, som skreiv alt det eg hadde å seia.

Sjukepleiarar kjem stadig oftare og ser til han. Dei ser til oss òg, familien. Alle veit me at han snart skal døy. Eg har tusen tankar og tusen tårer. Alt rundt meg er kvitt: senga, lakenet og veggane er kvite. Andleta er kvite av sjukdom eller sorg, berre hjartefargen er annleis, blodraud og svart. Blomane på bordet syg til seg vatn, medan han får smertestillande drypp frå ei flaske. Smerta i hjartet mitt kan verken medikament eller tid lindra. Livet som er så mykje vanskelegare enn eg hadde forventa. Kven kan vel førestilla seg denne smerta og ventinga? Ventetida er vanskeleg å vera i, vanskeleg å venja seg til. Timar. Minutt. Sekund. Tida går mot stupet.

Augo hans er opne, registrerer ingenting. Det er vondt å sjå han slik. Pusten er tung. Regelmessig, uregelmessig. Eg vert skremt av den hakkete pusten. Adrenalinnet glid ut i blodet mitt, slik gondolføraren glid sakte gjennom kanalen, slik far min er i ferd med å glida ut av livet. Alt kolliderer, krakelerer. Hjarto slår og slår, framleis har me

dette felles. Hendene skjelv. Framleis har me pusten felles, men eg vågar knapt pusta. Stillheit og pust vekslar, ei veksling mellom frykt og lette. Eg prøver førebu meg, laga rommet stort nok til alle kjenslene og sorga, sjølv om eg veit det ikkje er mogleg. Og kan det vera mogleg at det er eg som sit der? Sjela mi har skilt lag med kroppen, eg sit der fysisk. Alt det andre, kjenslene og medvitet sit i ein kinosal med tårefylte augo, ser det heile på eit lerret med dramatisk musikk til.

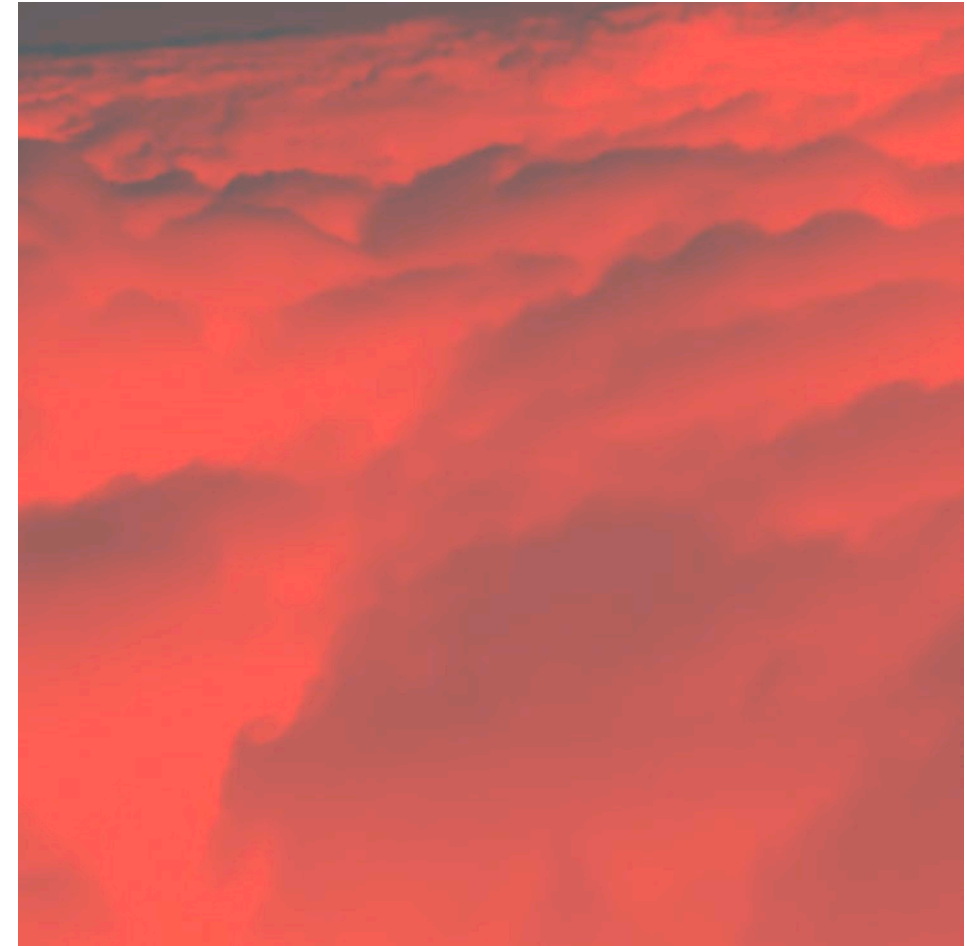
Natta er mørk, slik dagane er det. Eg tenkjer på dei lange månadane bak meg, veit at tida framfor meg vil verta lengre enn nokon sinne. Ute er det haust, lauvet fell. Det er haust, livets haust, eit uttrykk eg først no forstår. Far min skal døy. Blomar skal visna. Blomar skal bløma igjen, men ikkje han, far skal døy. Eg held pusten, lyttar uroleg etter pusten hans. Eit sukk. Stillheit. Små skuggar av inn- eller utpust. Eg er førebudd, likevel fullstendig overrumpla. Eg held pusten, stivnar, pustar igjen etter adrenalin og kaos.

Eg dør. Alt er uvesentleg, uverkeleg. Eg stryk han over kinnet, det magre og utmatta andletet som minner om det krølla lakenet. Eg høyrer hjartet mitt slå, vilt slår det. Hjarteslaga gir gjenlyd, hult og skremmande. Så hender det. Det hende, er over. Uventa, sjølv om eg visste det skulle hende. 61 år vart far min, no er han død. 17 år er eg.

Eg føler meg truga. Tilværet mitt er truga. Noko skremmande ligg over kvardagen. Eg gret, hulkar. No er det over. No startar det.

Tårene fell, og snart fell det siste haustlauvet, slik eg sjølv fell. Eg stryk over handa hans, framleis varm, legg kinnet mitt inntil kinnet hans. Til slutt kom døden, og, og eg forstår ikkje korleis hjartet mitt kan slå vidare. Eg har det vondt, men far min har det godt no. Det finst ein fred. Far min har fred. Han. Smertene og livet hans er over, medan ein ny kamp vaknar i meg. Eg sym i verdsrommet utan retning. Ser ned på meg sjølv frå der eg svevar vekk. Død, tomheit, vertigo. Tårene sildrar, ei tåre dryp på kinnet hans. Korleis kan det vera plass til så mykje sorg og smerte i ei så lita tåre: han er borte! Eg tek imot dagen med undring. Korleis kan sola skina og måkene skråla over den solblenkte fjorden når du ikkje er meir, far...

SIRI BJORSTAD HJERMANN | *debutant*

Tillitens dans

*Jeg finner meg selv
i min mormors demens
et barn så anstrengt
så lystig*

*hun spør meg om jeg fryser
jeg svarer nei
hun spør meg om jeg fryser
jeg svarer nei
hun spør meg om jeg fryser
jeg sier ja*

EMMA ROSE HODNE

GUNHILD HOFSTAD

VENNINNER

Jeg går hjem fra skolen i en helt annen retning enn jeg pleier. Broren min Lars går ett klassetrinn over meg, og vi går til og fra skolen sammen de dagene vi begynner eller slutter likt, men i dag slutter han senere enn meg. Jeg går ikke alene likevel. Jeg går med en jente i 6. klasse. Det er litt rart, for selv går jeg bare i 4. klasse, og det pleier ikke å være noen vennskap på tvers av trinnene, bare fullt av søskenskap. Sjetteklassingen jeg går med heter Bjørg. Det er veldig merkelig hvordan vi ble kjent. Hun var lett å legge merke til å friminuttet, for hun snakket så mye høyere enn alle andre, og hun fikk ikke være med i ringen av sjetteklassesejenter. Så var det i et friminutt hvor vi begge sto alene et stykke unna klassevenninnene våre, at vi bare stod tettere og tettere, og til slutt stod vi helt ved siden av hverandre og begynte å snakke.

Jeg er knøttliten i min egen klasse, og ikke noe populær. Ikke Bjørg heller. Hun er også mye lavere enn sine klassekamerater, og det enda hun måtte gå femte klasse to ganger. For to år siden måtte hun nemlig først flytte hjemmefra og til en fosterfamilie, og deretter fra den første fosterfamilien til en ny en, og til slutt fra den nye fosterfamilien og til der hun bor nå. Så ble skoleåret så oppstykket at hun ikke lærte noe som helst, og derfor gikk hun om igjen.

Bjørg bor på barnehjem. Jeg har mast og mast om å få bli med henne hjem, for jeg lurte sånn på hvordan det er på et barnehjem. Jeg visste ikke at barnehjem fantes engang før jeg møtte Bjørg, jeg trodde bare de

fantas i gamle dager, da alle barn hadde det mye verre enn i dag. Men de fins visst altså fremdeles, iallfall noen få, og dette her ligger ikke så langt unna huset vårt heller. Etter bare ti minutters gange fra skolen i den andre retningen er vi der.

Utenfor barnehjemmet er det en kaksedis. På den sitter Louise fra parallellklassen min og ser på oss. Hun gjør ikke på noe spesielt, bare sitter der. Louise er populær og høy, mye høyere enn både meg og Bjørg. Jeg blir overrasket når hun snakker helt vanlig med Bjørg, for jeg trodde ikke at populære jenter likte å snakke med upopulære. Men Bjørg er tross alt så mye eldre enn Louise, det hjelper nok på. Mens de to andre snakker litt, tar jeg barnehjemmet nærmere i øyesyn. Det er et helt vanlig hus med fire vegger og skråtak, men det er veldig stort, og ser ganske så gammelt ut. Jeg teller etasjene, hele fire. Taksteinene ser nye ut, men ellers er huset slitt. Den blå malingen flasser av flere steder. Plutselig står det en dame i et av vinduene og roper kjeftete ned til oss at Bjørg må komme inn. Bjørg roper opp mot damen at hun har med seg en skolevenninne. Damen i vinduet ser surt på meg, men sier at det er greit.

Det dunker intenst i hjertet mitt når jeg tar det første steget inn i entreen. Den er full av sko. Her bor det jo mange flere barn enn i en vanlig familie. Bjørg sier at de er syv barn som bor der for øyeblikket, og jeg blir veldig overrasket, for jeg hadde trodd de var minst femti. Innenfor entreen er det en gang, og til høyre er et rom som ser ut

som kjøkken. Døren er bare halvveis åpen, og jeg hører en voksen mannsstemme der innefra, og så ser jeg en liten barnehagegutt som sitter ved bordet med melkebart på overleppen. Mer rekker jeg ikke å se før Bjørg geleider meg videre inn i gangen.

Vi går opp trappen, rommet hennes er i andre etasje. Jeg blir så overrasket over at hun har eget rom, for jeg trodde at på barnehjem lå barna i store sovesaler og aldri fikk være alene. Men joda, Bjørg har et rom, og det er nesten like stort som mitt rom hjemme, men sengen hennes er den smaleste sengen jeg har sett i hele mitt liv. Jeg stirrer måpende på sengen og lurar på hvordan Bjørg i det hele tatt får plass til å ligge i den uten å falle ut. Det kan ikke være mulig å snu seg rundt engang. Men det er jo klart at en eller annen forskjell måtte det jo være mellom rommet til et barnehjemsbarn og rommet til oss andre barn, og nå vet jeg altså at det er sengen som er den store forskjellen.

Bjørg blir ropt ned for å spise, jeg må pent vente på rommet. Det må jeg hos de fleste venninnene jeg har vært på besøk hos, så det er jeg helt vant med. Min egen familie praktiserer det annerledes hjemme, vi alltid har plass til et barn ekstra ved bordet. Men nei, å få være med på kjøkkenet på et barnehjem og få kike nærmere på de andre barna, det kan jeg nok bare drømme om. Jeg setter meg på sengen til Bjørg, den er steinhard, og ville definitivt vært bjørnepappas seng i eventyret om Gullhår og de tre bjørnene. Stakkars Bjørg og de andre barna her, som må sove på slike harde og smale senger!

Foruten sengen er det nesten ingenting på rommet til Bjørg. Det er ikke en eneste leke på gulvet, men det står en skrivepult og en veldig liten stol borte ved rommets eneste vindu, og ranselen til Bjørg står lent opp mot skrivebordet. Hun har make skinnransel som sikkert alle de andre jentene på skolen unntatt meg. Så er det et klesskap ved døren som er lukket igjen, en enkel hylle på veggen og et lite, gult nattbord ved sengen. På nattbordet ligger det et krøllete lommetørkle og en bok som det står Det nye testamentet på, og på hyllen står det noen bøker og et fotoalbum. Jeg tar forsiktig ned albumet og åpner det. Det er så høytidelig og skummelt at hårene reiser seg på armene mine, og en rask skjelving går gjennom kroppen. Jeg blar frem og tilbake og ser på alle bildene, og på mange av dem kjenner jeg igjen Bjørg. Det er flest barn på bildene, men av og til noen voksne, særlig en dame som går igjen på flere bilder. Det er sikkert moren til Bjørg tenker jeg. Hun ser da helt normal ut på bildene, lurar på hvorfor Bjørg ikke kunne bo hos henne? Og hvem og hvor er faren hennes? Det har hun aldri sagt noe om, det må jeg spørre henne om.

Plutselig står Bjørg ved siden av meg. Jeg kvepper skikkelig, for jeg har vært så fordypet i bildene at jeg ikke hørte at hun kom. «Det albumet fikk jeg av mamma når jeg bodde i det første fosterhjemmet, det på Osterøy. Se, der er mamma!» Bjørg peker på den damen jeg trodde var moren hennes. «Men hvor er faren din?» spør jeg. «Jeg vet ikke hvem som er faren min, jeg.» svarer Bjørg helt liketil. Jeg blir helt stum og våger ikke å se på henne engang, kjenner at jeg blir svett inni

håndflatene som kniper rundt albumet. Går det virkelig an å ikke vite hvem som er faren sin?

Bjørg peker videre på et bilde med fire barn på rekke og rad. «Der er jeg og søskenbarna mine.» sier hun. «Hva er søskenbarn?» spør jeg. «Søskenbarn? Det er søskenbarn, vel!» sier Bjørg. «Er det søsknene dine?» spør jeg, enda Bjørg har sagt at hun er enebarn. «Nei!» sier Bjørg, «Søskenbarn, det er jo barna til mamma søster.» Plutselig skjønner jeg at søskenbarn betyr det samme som fetter og kusine. Så rart ord, det ligner verken på fetter eller kusine. Jeg smaker på det. Søskenbarn... «Men se på meg på det bildet, jeg har jo tisset på meg!» utbryter Bjørg. Hun peker på barnet som er nummer to fra venstre, det går ikke an å se om det er en gutt eller jente. «Jeg var seks år da, og jeg var så lei meg, for jeg visste ikke hvor mamma var.» fortsetter Bjørg. «Hvor var moren din da?» spør jeg. «Jeg vet ikke, men hun kom og hentet meg etter noen dager.» svarer Bjørg. «Fikk du kjeft, da?» spør jeg. «Hvorfor det?» spør Bjørg. «For at du tisset på deg?» spør jeg. «Nei, det gjorde jeg ofte, men det var ingen som kjeftet på meg for det,» sier Bjørg.

Vi blir ikke lenge inne, det er jo ingenting å gjøre på på rommet til Bjørg. «Vi kan gå hjem til meg!» foreslår jeg. «Hos oss er det masse leker på loftet!» Og så gjør vi det, men Bjørg må spørre om lov først. Jeg er helt sikker på at hun får nei, men hun får faktisk lov til å gå. Jeg er overrasket, for sånne sure barnehjemtanter ser ikke ut til å gi barn

lov til noe særlig. Men kanskje de innerst inne er litt snillere enn utenpå.

Når vi kommer hjem til meg, er Lars hjemme alt, han har med seg Per-Øyvind. Pappa har sagt at Per-Øyvind kommer til å bli noe stort, for han er så full av initiativ. Jeg vet bare at han er full av spillopper, derfor er han litt skummel. Han og Lars leker med lego i loftstuen. Når Per-Øyvind får øye på Bjørg, sier han «Du her?» Jeg ante ikke at Per-Øyvind og Bjørg kjente hverandre fra før, men det gjør de tydeligvis, og begge ser litt beklemte ut. «Skal vi gå inn på rommet ditt isteden?» hvisker Bjørg til meg. «Ja, vi gjør det.» hvisker jeg tilbake. Vi smetter inn på rommet mitt og lukker døren etter oss. Gjennom døren hører jeg Lars og Per-Øyvind lage bombeflylyder etterfulgt av krasjelyder. Noe går i stykker der ute. De har nok bombeangrep i legobyen. Jeg håper at de ikke ødelegger mitt hus, eller at hvis det blir ødelagt, så bygger Lars det opp igjen før jeg skal leke med lego neste gang.

Bjørg og jeg finner frem barbiedukkene og leker at de skal på piknik på stranden. Jeg tenker på hvor rart det er å leke med Barbie med en 14-åring, men samtidig er jeg veldig lettet, for da er det iallfall noen år igjen til jeg selv blir for gammel til å leke. Bjørg er helt fordypet i leken. Jeg ser på henne og er så glad for at vi er blitt venninner.

GUNHILD HOFSTAD

Spanskprøve

GUNHILD HOFSTAD

«Du må ikke sammenligne deg med Erik.» Det var det hun hadde sagt, Margunn. «Du må ikke sammenligne deg med Erik.» Nei vel? Og hvorfor gjorde Margunn det da? Hvorfor gjorde alle lærerne det? Hvorfor Margunn, som Siri likte så godt? Nå fikk hun vel aldri se Margunn mer, etter det som hadde skjedd. Skulle hun utestenges fra skolen nå? Og aldri få fullføre gymnaset? Hva ville mamma, pappa og Erik si når de fikk vite om dette? De ville ikke komme til å forstå noe som helst.

Fra Erik og hun selv begynte på skolen med ett års mellomrom, hadde det gått mer og mer opp for Siri at hun ikke ble betraktet som et selvstendig individ, men som lillesøsteren til geniet Erik. Han var en sånn som kunne lese i fem minutter til prøve og få alt rett. Selv måtte Siri jobbe med leksene i timevis for å få de karakterene hun fikk, og det ble bare tyngre for hvert eneste nye skoleår. Ofte rispet hun seg selv til blods på armen når det var en lekse hun ikke forstod, eller hun dunket hodet i veggen som straff for at hun var for dum. Ikke det at det hjalp noe på innlæringen, men smerten gjorde godt.

Det kjentes som en måned eller et halvt år siden, hendelsene tidligere på dagen. De hadde fått igjen en prøve i spansktimen. Etter at Margunn hadde delt den ut til alle, hadde hun kommet bort til Siri, satt seg ned foran pulten hennes og sagt at hun ikke måtte sammenligne seg med Erik. Mange andre lærere hadde sagt lignende ting, men aldri Margunn. Siri hadde vært så glad for det, og tenkt at Margunn

ikke brydde seg om broren hennes, bare om henne. Hun hadde tross alt aldri vært læreren hans. Men likevel fikk også hun seg nå plutselig og helt uten forvarsel til å gjøre den grusomt smertefulle sammenligningen! Ja, Erik fikk 6 i spansk sist skoleår, hos den andre spansklæreren, men Siri fikk jo bare femmere og seksere, hun også. Hva var problemet? Sammenligningen kom helt ut av det blå, akkurat som hennes eget bitt et sekund senere. Ja, for hun hadde bitt Margunn i armen. Og derfor var hun der hun var nå. På psykiatrisk.

Hvorfor hadde hun bitt? Margunn hadde såret henne! Det fine hun trodde var mellom dem hadde opphørt. Prøven hadde hun ikke rukket å se på, annet enn tallet 5+ på siste side. Hun var åpenbart ikke god nok for lærerne, uansett hvor flink hun var! Før hun rakk å tenke noe hadde hun bøyd seg fremover pulten og bitt Margunn i underarmen. Mest med leppene, bare litt med tennene. Margunn var jo egentlig snill, iallfall hadde hun trodd det om henne frem til denne dagen. Hun hadde sittet der på huk foran pulten hennes og smilt, med de fregnede hendene hvilende på pulten. Siri likte de hendene. Hvor ofte hadde hun ikke ønsket at de hadde berørt henne, som en erstatning for fraværet av hennes egen mors hender! Men det skjedde aldri, det ble med lengselen. Margunn smilte da hun sa det om å sammenligne seg. Eller, ikke smilte, hun flirte nok snarere. Og når hun flirte slik samtidig som hun nevnte Erik, så måtte jo smilet bety at hun flirte av Siri! Hvorfor var Siri noe å flire av?

Margunn hadde stivnet til da Siri bet. Fliret hadde prellet av. Oppmerksomheten rundt det som skjedde på fremste pult ved døren spredte seg som ringer i vann. Summingen i klasserommet stilnet. Snart var alles øyne rettet mot dem. Et øyeblikk hadde elevene sittet som forstenet. Så hadde noen reist seg fra pultene sine og kommet mot dem. De tøffeste. De som hadde vært mobbere på barneskolen, samt de som fungerte som meklere mellom klassens populære og mer upopulære segmenter.

Margunn vred armen til seg, Siri så de taggete merkene etter sine egne tenner. Merkene etter Stonehenge på Margunns arm. En midlertidig tatovering. Siri bet ikke mer, tennene var fri, men armene hennes grep plutselig etter Margunns overarm og knep seg fast, den armen hun hadde lengtet etter i to år. Noen la henne i bakken bakfra. Noen, det var Frank og Petter, spanskklassens eneste gutter. Frank, som pleide å legge tegnestifter på stolen hennes på ungdomsskolen. Først nå kom Margunn med et slags skrik.

Siri ble liggende på magen med noen oppå seg. I hodet suste en atonal lyd. I munnen var det et hår. Hun slikket på gulvet i et forsøk på å bli kvitt håret. «Det har rablet for henne.» sa en stemme en halv meter over gulvnivå. Hun hørte flere stemmer og føtter i korridoren, mennesker som kom til. Grove mannsstemmer. Noen snudde skuldrene hennes halvveis rundt. Hun så bein i uniform. Politi. De forsynte seg av armene hennes og klikket håndjern rundt dem.

Noen reiste henne på beina. Siri så rett inn i Margunns ansikt, der rant det tårer. Politiet førte Siri ut av klasserommet. Hun kjente at hun måtte på do.

Ellen rådgiver ble med i politibilen. Siri kjente henne sånn noenlunde, hun hadde måttet snakke en del med Ellen det siste skoleåret. «Hvorfor i all verden gjorde du dette?» spurte Ellen og tok hånden til Siri, det lille av den som hun fikk tak i uten å provosere håndjernene. Med den andre hånden strøk hun Siri på kinnet. «Hva gikk det av deg i dag? Du som er så skoleflink.» Ellen så alvorlig på henne med et oppriktig trist ansiktsuttrykk. «Du har lov til å gråte.» Siri følte berøringen, men alt som het tårer var størknet for mange år siden. «Du skal få hjelp nå.» hadde Ellen sagt.

På legevakten hadde politiet fjernet håndjernene. Og latt henne få lov til å gå på do. Ellen hadde vært der med henne helt til ambulansen hadde kjørt av gårde med henne. Hun hadde hatt lyst til å kaste seg i armene til Ellen og hylskrike «Hvorfor kommer dere alltid drassende med Erik Erik Erik? Slutt! NÅÅÅ!!!», men følelsene var koblet av kroppen, som bare figurerte der som en livløs kulisse. Den egentlige Siri hadde gjemt seg i en sky, på betryggende avstand betraktet hun det som foregikk nede på bakken. Motoren som startet. Bilen med henne i. Ellen som gikk bortover gaten i retning skolen igjen.

På psykiatrisk hadde de satt vakt på henne med bytte en gang i timen,

noen skulle følge med på alt hun foretok seg det første døgnet. Det var syv år siden hun hadde vært her sist, og det hadde dessuten ikke vært her på voksenposten, men på barne- og ungdomsposten. Den gang var hun elleve, nå var hun atten. Hva hadde skjedd i livet hennes på de syv årene? Temmelig mye. På en måte var det som det hadde vært i går, på en måte var det som om det hadde vært et annet liv. Siri så på vekten i stolen ved døren. Han leste i et ukeblad.

Hva gjorde Margunn på nå? Hadde hun vondt i armen? Fikk hun trøst av mannen sin? Siri kjente at hun lengtet etter Margunn, men hvisket inni seg at hun kanskje aldri fikk se henne igjen etter dette.

GUNHILD HOFSTAD

UT AV EN SOLSTRÅLE

Jeg så en morgen
gro ut av en solstråle
forsvinne inn i øyet
og bli til et hull

BJØRN OVE HØYLAND

MØTE MED STJERNENE

I møtet med stjernene
ser jeg noe annet
jeg ser steder hvor jeg har vært
og lys som vil slippe unna

BJØRN OVE HØYLAND

DAGER UNDERVEIS

det har gått
mange dager nå
uten jeg har sett
de svarte skogene
de djupe tjernene
de uendelige viddene
havet, himmelen
alt som er større
enn oss menneskene
det har gått
seg til etter hvert
byen er også natur
jeg finner stier
å følge også her
lyd, lys, fravær
merker tyngden
av tomrom

RUNA ADELSTEN JENSEN

Så er det over

nå fins
ingen grenser mer
ingen krav om avstand
ingen enmeter
ingen lengsel etter
uoppnåelig
ingen drøm
uoppnåelig
bare marerittet
om den svarteste natten
i manns minne
bare frykten for
neste solnedgang
tør jeg puste
tør jeg åpne øynene

RUNA ADELSTEN JENSEN

STINE KING

ANTIBAC 2020

Hun står midt i gangfeltet utenfor super-mercadoen og stirrer fortvilet på de fire fulle posene i handlevognen. Bilen står hjemme i garasjen og astmamedisinen ligger igjen på nattbordet. Da hjelper det ikke at det er kort vei.

Det hadde ikke falt henne inn å kjøre. Passaten stod, dessuten, solid plassert under hageputer og badehåndklær. Og utenfor garasjeporten hadde det samlet seg hauger med allslags rusk og rask som de ikke har hatt sjans til å rydde bort.

En ung vakt står ved inngangen og passer på at alle bruker munnbind og spriter hendene sine før de går inn i butikken. Han stirrer på henne. Hun har antagelig ikke lov til å stå her så lenge, er i veien for trafikken. Pandemien har forårsaket nye og skjerpede regler. Hun tar et par steg til siden og strekker ansiktet mot solen.

Det har vært en fin vår. Hun og ektemannen har badet og gjort gymnastikk i det oppvarmede bassenget sitt hver dag siden midten av februar. Det vil si, bortsett fra de to, eller var det tre, fire, siste ukene. Det begynte med at de oppholdt seg kortere tid i vannet og fortet seg inn før noen kunne høre at de var ute. Nå tør de knapt bevege seg utendørs. Men selv om det er innført portforbud hender det at noen snakker sammen ute i gaten. Hun kan høre det innefra. Hørselen er det ingenting i veien med.

Man er bare så gammel som man føler seg, sier hun når ektemannen minner henne om at hun, med sine seks og åtti, er den eldste i manzanaen. Gjennomsnittsalderen i nabolaget er åtti.

Det som fins av energi og støy er det firbeinte individer som står for.

Mannen hennes har hatt noen heftige diskusjoner med hund- og katteeiere gjennom de femten årene de har bodd der. Selv om hun prøver å forklare folk at det er ryggsmertene som gjør ham irritert, vet hun at de kaller ham rottweileren. De siste ukene har han sittet inne i lenestolen sin og bannet i takt med hundeglammet.

Vakten vinker til henne og peker på handlevognen. Hun går mot ham og roper. Spansken hennes er god nok til å forklare at hun har glemte å ta med seg bilen og dårlig nok til at vakten forstår at hun trenger hjelp. Muligens har vennligheten også noe med den spede kroppsbygningen hennes å gjøre. Det gir henne en mulighet.

«Kan du passe på to av posene slik at jeg kan hente dem når jeg har fått de to første hjem? Det tar sikkert bare ti minutter».

Han sukker tungt og kremter bak munnbindet, men øynene smiler.

«Det er vaktbytte om fem minutter», roper han tilbake og peker

på en murkant ved parkeringsplassen. Om hun venter der kan han hjelpe henne med å få varene hjem.

Kjekk ungdom! Hun kunne ha omfavnet ham.

Før pleide hun å være i god form, for alderen altså. Til venninnene hadde hun sagt at det var klimaet og middelhavsdietten som gjorde det. Nå snakker hun ikke så ofte med noen lenger. Det er vanskelig når ektemannen er så var på lyder. Hun kakler, sier han. Og når hun snakker i telefonen høres hun visstnok ut som en hel hønsegård. Det forstyrrer lyden av sporten på tv.

At det ikke har vært sportsnyheter på ukesvis har ingenting å si.

I starten av pandemien, da det ene idrettsarrangementet etter det andre begynte å gå for tomme tribuner, eller ble avlyst, var mannen overbevist om at viruset var såpass ufarlig at idrettsfolk ikke engang ville merke at de hadde det. Likevel plasserte han en hel kartong med desinfiseringsgele i handlevognen sist de var på butikken sammen.

Det er en måned, eller kanskje nærmere tre, siden.

For noen dager siden delte de det siste knekkebrødet. Kaffe har de ikke hatt på lenge. Han har vært sur for det. «Enhver husmor med

respekt for seg selv har et ekstra lager til akkurat slike tilfeller», hadde han sagt. Han ble stadig mer gretten, men gjorde det klart på at det ikke kom til å bli aktuelt å slippe henne ut for å handle.

En ny vaktmann kommer mot dem. «Dos minutos», roper ungdommen.

Så godt det er å bare sitte her og se på folk og puste fritt, uten den intense lukten av Antibac.

Fire ganger om dagen går de over dørhåndtak, lysbrytere, kjøkkenbenker og det meste av badet. De har alarm på så de ikke skal glemme det. Alle de fliselagte gulvene får en omgang med klorvann hver kveld. Mannen har en egen pumpeflaske med håndsprit til fjernkontrollen.

«Så er det vår tur».

Den unge vakten forsikrer seg om at munnbindet er på plass og trer på seg nye gummihandsker.

«Vi må være forsiktige. Du er jo i risikogruppen», sier han og løfter alle fire handleposene. «Du får gå foran og vise vei».

Hun tripper av gårde, forter seg, vil ikke oppta for mye av den unges tid.

«Rolig!» roper han. «Ingen vil ha en overanstrengt oldemor i ambulansen sin. Spesielt ikke nå om dagen».

Så er det som om han innser hva han har sagt og ler for å avvæpne situasjonen.

Hun rødmer. Tenk at han bryr seg om hva hun føler, at han er redd for at hun kan kjenne seg støtt. De har respekt for sine eldre her i landet.

Respekt. Det er det som er problemet, sier ektemannen. Når han forbyr henne å gå ut er det respektløst av henne å mase om det.

I går kveld utløste temaet en opphetet diskusjon som resulterte i at han tilbrakte natten på sofaen. I morges var det bare så vidt han kom seg opp derfra. Ryggen kunne ikke rettes ut og beina sviktet. Da hun fant frem krykkene han hadde hatt stående siden han opererte knærne, hadde han vært takknemlig.

«Mannen min har så vondt i ryggen skjønner du, ellers ville han ha hjulpet meg å handle». Hun snur seg og stopper. Ungdommen

nikker forståelsesfullt og setter fra seg posene et øyeblikk, det pipler svette fra pannen hans. Varene er nok tyngre enn han antok.

«Best du går. Vi skal jo holde avstand»

Hun gjør som han sier. Han trasker etter, følger etter, slik mannen hennes fulgte etter henne i formiddag. Han hadde stavret seg helt inn på badet. De har nettopp pusset det opp. Slo ut veggen til et av soverommene så det ble god plass, til rullestol om nødvendig. Lettstelte fliser over det hele. Dusjen fikk håndtak og solide dusjvegger i glasstein. Synd hun hadde mistet en hel flaske Antibac utover gulvet. Han ble rasende.

«Vil ektemannen din klare å hjelpe deg med å få posene inn i huset?»

De er fremme ved hageporten. Selv om hun vet hvor lite sannsynlig det er, svarer hun «posible», og roper på mannen da hun åpner ytterdøra. Den unge kommer inn med varene, harker. Det er blandingen av desinfiseringsmidler som gjør det.

«Kanskje han er i hagen», sier hun.

Den sterke lukten får øynene til å renne. Det dunker hardt i brystet. Ungdommen klemmer munnbindet hardt over munnen og begynner å

gå rundt i huset.

Ved baderomsdøra begynner han å brekke seg. Hun trenger ikke se.

Desinfeksjonsgele gjør fliser glatte som skøyteis. Den gamle stabukken hadde ikke tenkt på det.

Det hadde gått fort. Likevel husker hun alle detaljene. Synet av hodeskallen mot kanten av dusjveggen og lyden; det korte svuppet fra de slitte gummiknottene da krykkene gav etter. Hun hadde bare trengt å gi ham en liten dytt.

STINE KING

OM ENGLER OG LANGDISTANSERAKETTER

VIDAR KOLÅS

Du reiser deg opp fra snøengelens skygge.
Børster av deg barnet og alle somrene du
var indianer og slapp sommerfugler ut av
Norgesglasset uten å kjenne definisjonen
på frihet. Trasker videre i snødypet.
Drikker dårlig sprit under store eiketrær i
dunkle byparker med hendene knytt og
blikket til en såret kriger. Du hører
dommedagsklokker slå. Det er fem
minutter igjen til midnatt. Minkende
ozonlag og truende langdistanseraketter
legger seg som klamme hender over
brystet ditt. Men du vet du har et liv å leve.
Du klatrer dine forfedres fjell. River deres
varder og bygger din egen. Klokken er to
på tolv. Putin pandemier og nyfascisme.
Du begir deg ned igjen fra fjellet. Bærer
dine foreldre over kirkegulvet forundret
over menneskekroppens uutholdelige
letthet mens du ser deg selv fra oven.
Musklene er koblet fra og hjernen er et
overbelastet kretskort. Et dikt vaker like
under overflaten. Du rykker til og haler
opp en vakker linje før du selv glir inn i
vannspeilet. Tiden er en lysrefleks. Det
slutter å snø. En engel begynner å ta form.

LYKKESVIK

Jeg vil du skal være lykkelig

Det vil jeg virkelig

Men jeg hater måten du er lykkelig på

Du får så mye mer

ut av lykken din, enn jeg gjør av min

Jeg blir så misunnelig

Jeg er så misunnelig

Men jeg vil du skal være lykkelig

Det vil jeg virkelig

ELISABETH MARIE LOHNE-ANTONSEN

Syv dager i august

Fredag pakker vi i bilen. Vi studerer kartet en gang til, og omveien.
Planlegger hvor vi skal ta pauser. Bilen lukter av ferieminner. Lag på lag.

Lørdag er det duskregn. Du kjenner deg uvel. Vi utsetter avreisen.
Jeg henter tøflene dine i bilen. Bilen lukter som fuktig sommerskog.

Søndagsnatten våkner du med smerter i brystet og i armen. Jeg ringer ambulansen.
Blålysene kaster skygger i alle retninger.
Jeg går til bilen og henter mobilladeren med lang ledning til deg.
Bilen lukter som yttergangen på hytten.

Mandag ettermiddag kommer du tilbake fra sykehuset. Hjertet er så godt som nytt, sier du.
Jeg sykler til apoteket og kjøper medisiner
og to flasker med ekstra vann som jeg legger i bilen.
Det er meldt sol og varmt neste dag.
Bilen lukter som naustet og de gamle fiskegarnene.

Tirsdag kjører vi til hytten. Du nyter å kjøre omveien.
Vi stopper ved et vann. Spiser lunsj i skyggen av et eiketre og studerer fuglelivet.
Hytten ønsker oss velkommen med smilende vinduer.
Bilen lukter av kaffesøl og hjertesvette.

Onsdag kjører vi en tur til fergekaaien. Vi går en kort tur til varden like ved.
Du vil sitte inntil den, kjenne steinen i ryggen og solen i ansiktet.
Lytte til roen og la den synke inn i kroppen, sier du.

Måkene flyr stille over oss.

På vei tilbake til hytten kjører vi med bilvinduene åpne. Vi skal handle på butikken.
Jeg bare sitter her i bilen, sier du. Jeg blir snar, sier jeg.
Du smiler og nikker. Setter bildøren på klem for å lufte.
Bilen lukter av sommervind.

Torsdag ligger fjorden speilblank. Tåken henger i fjellsidene.
Jeg tar kaffen med ut på verandaen.
Stolen er kald. Koften stikker på armene.
Senere på dagen henter jeg bilen. Den står fremdeles ved butikken.
Jeg åpner bildøren og kjenner lukten av deg. Lag på lag.

LINDA ALEXANDRA LYSFJORD | *debutant*

Det lyset du fortalte meg om

**måten det faller om jorden
fyller ut hvert minste punkt av skygge
som hundrevis av jegere på jakt etter byttet**

skyter lysende ildkuler

**akkurat slik ser jeg deg for meg
glimtvisе støt
som aldri slutter**

LINDA OPSKAR

Overlatt

MALIN RØISE

Det er ingen forstillelse, tenker jeg og går i de tomme og stille gatene, i lengselen etter lys, lyset fra en skinnende fortid. Det er ingen forstillelse det jeg føler. Jeg prøver å tro på det, der jeg går og har en forutanelse av noe, noe som driver meg fremover, men det kjennes ut som falskhet, de første regndråpene på pannen. Regnet som snart skal falle mot jorden, jeg vet ikke om det er sant. Jeg vet ikke i hvilken retning de muligens falske følelsene tar meg, men jeg går videre til jeg ser bakken som er bratt opp til et lite hus, jeg ser ikke hvilken farge det er på huset, fordi det er for mørkt. Jeg ser mot husenes vinduer, det er mange hus, det er mange vinduer, men jeg ser ingen mennesker. Noen skygger beveger seg på utsiden av den ene husveggen, men de forsvinner så snart jeg nærmer meg. Det er ingenting der.

Jeg snur meg til den bratte bakken igjen, og kjenner tyngden for hvert steg. Et skritt foran det andre, det er det eneste jeg prøver å tenke på. Jeg blir ledet helt opp til huset uten farger, i mørket. Det er et fremmed sted, likevel har jeg følelsen av å ha vært her mange ganger før, som en fornemmelse, som i en drøm. Døren er åpen, innerst inne i et hjørne ser jeg en skikkelse på gulvet, det ser ut som en mann, som ligger der stille med ryggen til. Jeg nærmer meg og betrakter den brede, magre overkroppen til mannen; den løftes opp og ned av pusten, rolig.

«Tynget, tynget, tynget!» hvisker mannen og overkroppens bevegelse mister sin rytme. Det ser ut som han ikke klarer å puste. Jeg bøyer meg ned. Mannen ligger med hendene over hodet. Det er ikke skremmende, jeg blir heller trist av det jeg ser.
«Stille, stille, stille!»

Jeg legger en hånd på mannens skulder. Han skvetter til, kryper seg sammen – og den store kroppen til den gamle mannen blir liten. Jeg trekker hånden min tilbake.

«Har du sett mammaen min her noe sted?»

Jeg ser på det gamle ansiktet, det lange skjegget. Han ser så mye eldre ut enn hva jeg trodde. Han rister på hodet.

«Hvorfor ligger du her? Du ser trist ut.»

Han ser på meg på en intens, iakttagende måte, før blikket hans glipper, forsvinner igjen. Og jeg tror jeg skimter en skikkelse, ved vinduet, der det beveger seg noen skygger, jeg tror jeg kjenner den igjen, jeg tror det er mamma, jeg vil at det skal være mamma. Jeg løper bort, presser ansiktet mitt mot vindusglasset som er fullt av rugler for å se henne, men jeg ser ikke ordentlig, bare at hun forsvinner mer og mer, skikkelsen hennes, den er mørk og forsvinner mer og mer.

«Mamma!» Jeg senker blikket ned på gulvet.

«Her har det ikke vært mennesker på mange år», sier mannen.

Jeg snur meg mot ham.

«Jo, jeg så henne! Hun var her jo, hun gikk, jeg så henne!»

Det er som om mannen forsvinner for blikket glipper igjen, og ansiktet og kroppen synker sammen, blir livløst. Han lukker øynene, hvisker: «Jeg finner ikke – jeg orker ikke – det er for mørkt – ser ikke – jeg ser – alt jeg ser er tomhet.»

Han kniper øynene igjen. Jeg fjerner ikke blikket fra mannen, jeg blir

bare stående, tørker tårene mine, før jeg velger å legge meg ned, jeg også. Det er stille. Han kryper seg sammen, holder beina inntil brystet, skjelver. Ute regner det.

«Hysj! Vær så snill! Farlig! Farlig! Bare tomhet her.»

«Er du redd?»

Han nikker forsiktig, løfter en skjelvende pekefinger mot vinduet.

«Er du redd for regnet?»

Han nikker igjen.

«Jeg er også ofte redd, for mange ting.»

«Hva – hva – er du redd for?» spør han.

«Jeg er redd for vann og dusjen, og trange rom, dammen i hagen, biler som kjører for fort. Jeg er redd for kjelleren hos farmor og farfar, jeg er redd for mørket der. Jeg er redd for fyrverkeri, smellbongbonger, ballonger som kan sprekke.» Jeg begynner å gråte.

«Og Paracet og sykehus, resepsjonen på sykehus, menn og damer i sånne hvite klær som klemmer på magen min og stikker meg med nåler i armene. Jeg er mest redd for sykehus, for om man er på sykehus er man syk, og om man er syk kan man dø. Da bestefar løp på vei til bussen fikk han hjerteinfarkt og døde. Det var før jeg ble født.»

Jeg ser på de korte, tynne armene mine.

«Vet du når solen kommer tilbake?» spør mannen.

«Er du trist fordi solen ikke er her?» sier jeg.

«Hvorfor er du her?» svarer han.

«Jeg har lett etter moren min siden i morges, men nå er hun borte, hun dro.»

«Hun – kommer»

«Hun dro fra meg.»

«Tilbake – hun kommer tilbake.»

«Lover du?»

«Er det sant at – at du er redd for alle de tingene?»

«Jeg er nesten redd for alt. Men lover du at hun kommer tilbake?»

«Jeg er redd – for –» Han peker mot vinduet igjen.

«Jeg er redd for regnet.»

«Jeg også. Hvor lenge har du ligget her?»

«I mange år.»

«Helt alene?»

«Helt alene.»

Jeg setter meg opp, tørker tårene mine igjen.

«Da er det ikke rart du er så trist.»

Mannen trekker pusten, hiver etter pusten, før han snur seg med ryggen til.

«Jeg tror ikke jeg er sterk nok til å løfte deg akkurat nå, for jeg er liten.

Men kanskje mamma klarer, hvis hun kommer tilbake. Da kan du være med oss hjem og jeg kan spille piano.»

Jeg ser meg rundt i rommet før jeg reiser meg og stiller meg ved vinduet der jeg så mammas skikkelse forsvinne i lys og uklarhet.

Bildene utspiller seg i tankene mine, bildene som viser at hun løfter

meg opp, at jeg slenger armene rundt halsen hennes, holder fast i håret hennes, tvinner håret mellom fingrene. Bildene er min lengsel, og lengselen er ingen forstillelse. Jeg ser ikke øynene til mannen. Jeg hører ikke mannen hviske. Jeg ser bare husene og gatene, dynket i stigende sollys, regnet som fordamper.

MALIN RØISE

JANINE TESSEM STRØM | debutant

FLUKT

Jeg lukket øynene, tenkte at han lå med et skjelett. Så ekle vi var, to ufølsomme skjeletter oppå hverandre, uten hud, hår eller erkjennende sanser. Den bankende følelsen av ben som traff ben gav assosiasjoner til de knoklete skjelettene fra biologitimen. Selve akten fikk meg til å tenke på sammensetningen av ryggraden, med bekken og femur. Jeg lurte på om femuren er konstruert for å bære tyngde også i liggende positur.

Han burde heller ha valgt seg et fullkomment anatomisk skjelett. En modell på hjul han kunne dytte ut den høye døråpningen når han var ferdig. Det ville ikke gjøre noe om han hadde skjøvet hardt, slik at skjelettet vinglet mot veggen og kollapset i den smale entreen. Det ville bare ha ligget der, helt stille, til kollektivet kastet bitene i søpla, fordi han hadde løftet bena over plastknoklene og gått ut.

Er du her? Ja.

Jeg åpnet øynene og zoomet inn ansiktet hans. Ukjent, samtidig ikke fremmed. Han var ikke svett eller blussende rød, han hadde knapt beveget seg. Jeg reiste meg fra sengen, slapp kjolen med hvite fabrikkerte blomster over hodet, strakk armene mot taket i frihet og lot lett viskose falle uten motstand ned langs kroppen. Glemte undertøyet, løftet føttene høyt gjennom entreen og gikk ut av bygården.

Ute var det ingen skjeletter, men kanskje en mann med koksgrått hår og matchende kinnskjegg. Mannen hadde blikk og kroppsspråk vendt mot mobilen som han holdt foran seg på langsynt vis. Hunden hans virket mer til stede i omgivelsene og førte seg lettbent mellom løvbladene. Signaler fra nabolaget ble lest og analysert gjennom hundenesebor og værhår, sikkert mer systematisk enn jeg klarte å observere. Jeg gikk forbi dem, litt nærmere mannen enn komfortabel avstand tilsa, fordi jeg ønsket å se om han kunne lukte meg. Tror at det funket, for jeg hadde ikke vasket meg siden jeg fullførte den siste eksamenen i mai. Det var ikke igjen flere mandager i juli, og jeg hadde gjort alle de tingene som fremkaller og fremhever kroppslukt. En dag ønsket jeg å dø slik at jeg råtnet mer enn en sommer, mine lukter, blandet med andres, skulle forplante seg på de levende.

Jeg hadde vendt meg til å bo blant høye bygninger, noe som i en lengre periode resulterte i at jeg glemte å se opp. Hjemme derimot, der jeg vokste opp, kunne man se hav fra nærmest alle vinkler, himmelen var så stor. Det hjalp derfor det nyere, mer begrensede synet å oppsøke åpne sletter i skogen utenfor byen. Jeg var så annerledes i byen enn hjemme. Om jeg hadde dødd da, uten at noen hadde lært meg å kjenne, igjen, over lengre perioder, ville de kanskje tro at jeg var den personen jeg fremstod som. Og da var jeg vel den personen, om ingen visste annet.

Jeg lot tankene fortsette til ham der hjemme, Jens, til hvordan han pleide å sitte framfor meg, slik vi satt hver gang vi var sammen. I lotusstilling. Jeg fortalte ham aldri at det var vondt å sitte slik, hoftene var alltid anspente. Likevel forble jeg i lotusstilling, fordi Jens snakket og snakket. Uavbrutt kunne jeg studere hans lange nese med knekk. Tenke på at vi skulle reise langt bort, og få barn med ørneneser. Jeg hadde bestemt meg for å fortelle ham om planen, den sommeren vi skulle begynne det siste året på videregående. Men jeg sa det aldri, jeg likte ham mindre da høsten kom.

Jens ble så raskt mer kroppslig. Da vi satt ovenfor hverandre, med kneskålene pekende til hver side, kunne jeg lukte ham. En slags søtlig, varm lukt. Klemmene hans ble lengre og strammere. Det var da jeg sa til Jens at jeg kom til å dra, at jeg skulle flytte til et annet sted, alene.

Jeg skal bli et skjelett, sa jeg. Jeg skal bort, altså uten deg, fortsatte jeg. Jens så på meg som om jeg var en idiot.

Ja vel, svarte han, bestefaren min sier at man ikke kan fly i fra sin vinge.

Jens vant, på et vis, skjønte jo det allerede da. Jeg flyktet jo bort fra noe som satt i meg, klort inn i min virkelighetsforståelse, i min selvforståelse. Men jeg reiste, som jeg hadde sagt. Jeg ble et skjelett, vi fikk ikke barn med ørneneser.

Jeg fikk øye på mannen med hunden igjen, og løp imot ham selv om han sikkert antok at jeg var gal. Likevel lånte han meg mobiltelfonen da jeg spurte. Fingrene mine trykket på de tallene jeg hadde oppsøkt så mange ganger. Jeg hørte nærvær i høyttaleren og hans stemme som sa hei.

Du kan ikke fly i fra din egen vinge, sa jeg, lavt inn i mobiltelefonen.

Er det virkelig deg, spurte Jens, lo fordi han visste at det var meg. Jeg har sendt deg flere meldinger og forsøkt å ringe deg, men du har, han gjorde stemmen mekanisk; slått av eller er ikke tilgjengelig for øyeblikket.

Jeg smilte av den dårlige spøken, men svarte ikke, jeg visste han ville fortsette å snakke.

Jeg har vært hos moren din, sa han, hun mente du ville kontakte oss når du var klar for det.

Visste du, avbrøt jeg.

Det ble stille mellom oss, jeg tittet bort på mannen som helt tydelig byttet tyngde fra den ene foten til den andre for å få mobilen sin tilbake.

Visste du, spurte jeg igjen, stemmen min var sterkere, mer

krevende nå. Jeg så for meg at han la venstre hånd på hodet og rufset rundt i krøllene, slik han alltid gjorde når han følte ubehag.

Han kommer aldri tilbake, svarte Jens omsider. Han er jo en fuckings taper, og når de låser opp døra vil ingen ha ham. Han er ikke velkommen tilbake til bygda, det skjønner du jo. Visste du at hun har malt huset gult? Huset ditt er gult.

Jeg slapp barndomshuset inn i minnet. Måtte lukke øynene for å kunne gå opp den singellagte stien, tilbakelegge den hvite porten som nå sikkert også var blitt gul. Jeg forsøkte å male huset mens jeg nærmet meg inngangspartiet, men det forble hvitt. Jeg åpnet likevel døra, gikk inn i gangen, fortsatte mot trappen uten å slå på lyset, kunne uansett gå trappetrinnene av vane. Jeg fortsatte stigningen, trappetrinn for trappetrinn. Så ut av vinduet, mot porten som forble hvit i min gjenkallelse av barndomshjemmet. Gikk inn i gangen, badet på venstre side, gjesterommet til høyre, før mitt rom, der også på høyre side. Lukten av tørkede rosenkronblader minnet meg på at jeg ikke kan huske at vinduene noen gang stod åpne, eller om dyner hang ute til lufting på den lille balkongen.

Døra til soverommet deres til venstre var lukket, jeg visste ikke om noen var hjemme, før jeg kom på at jeg nå kunne bestemme det helt selv. Jeg gikk inn på mitt eget rom og lukket døren igjen. Skjov bokhyllen foran døra, deretter den tunge rosemalte kisten, så

sengen, stolen, pulten og alt jeg en gang eide. Men jeg brydde meg ikke om å høre etter stemmer, eller om jeg hadde lagt på med Jens. Jeg kunne ikke fly i fra min egen vinge, men han kunne ikke lenger komme inn.

JANINE TESSEM STRØM | debutant

Københavnerkvinne på sykkel

Med knust ankel og knekt hjerte står jeg lettkledd og spillvåken uten ankerfeste og skuer gjennom vidåpent vindu mot gatene i het storbynatt.

En slank københavnerkvinne med lang kjole og hatt over det flagrende håret kommer syklende i den lyse sommernatten.

Hun ser opp, blikket vårt møtes, hun smiler og vinker til meg som står der, før hun forsvinner rundt et hjørne og blir borte.

Noe rører meg dypt ved den strålende og lattermilde hilsenen hun ga meg.

Du finner datteren din, sa blikket.

Litt lettere til bens og med en dempet melodi i brystet går jeg mot sengen i det glohete rommet og tror jeg kan få litt søvn.

VIGDIS A. TAULE

avstand byggjer

ikkje alltid

karakter

av og til er

avstand

berre avstand

manifestert

som ei

knugande

altoppslukande

einsemd

tenk om han berre

hadde skjønt

at det einaste ho

kom til å stille

han ansvarleg for

då ho ymta frampå

om at han måtte

ta grep

var å gi henne ein

knuseklem

idet han kom

inn døra

HJØRDIS TOPRAK | *debutant*

gleda når du
oppdagar
at du berre har leita
etter deg sjølv
på feil stad

HJØRDIS TOPRAK | *debutant*

ESSAY

VENDEPUNKT

AUDUN PEDERSEN

sykepleier

Hva tenker du når du leser ordet vendepunkt? Jeg tenker at noe hendte som gjorde at jeg måtte stoppe opp og orientere meg på nytt om kursen videre. Det kan ha skjedd noe dramatisk, en stor sorg eller noe gledelig. Ordet er i seg selv nøytralt til hva som har skjedd. Noen ganger kan det også være noe helt hverdagslig eller noe du nesten ikke la merke til da det skjedde, men det kommer jeg tilbake til.

I mitt liv har det vært noen viktige vendepunkt, både av de gledelige og av de triste. Det tror jeg at jeg har til felles med de aller fleste. Noen av mine vendepunktsopplevelser, det som utløste et vendepunkt, har med min profesjon å gjøre. Eller kanskje jeg heller skal si - hvordan jeg forholder meg til min profesjon. Jeg ble utdannet i et system der psykiske lidelser var sett på som sykdom, som primært måtte diagnostiseres og kategoriseres. Når det var gjort, var det nokså faste opplegg for hvilken behandling som passet, og mest sentralt i dette stod medikamentene. Ja, vi hadde prøver og eksamener der vi fikk oppgitt diagnose og symptomer, og så skulle lage en plan for hjelpen vi ville gi. I dag tenker jeg at dette var nærmest absurd. I dag ville jeg tenkt at det jeg hadde mest bruk for var å bli kjent med personen det gjaldt, høre hans eller hennes historie og lære mer om hvordan de selv forstod sine utfordringer. Men når forandret dette seg for meg? Jeg hadde jo egentlig vært kritisk til mye av det jeg

lærte på skolene jeg gikk allerede da jeg gikk der, men manglet liksom et annet og stødig fundament å stå på.

Jeg tenker at mitt vendepunkt kom på en internasjonal kongress i Hamburg i 1998. Der var det alle typer fagfolk, brukere og familiemedlemmer, forskere og politikere, samlet sammen. Alle disse ulike gruppene var ikke bare deltakere, men de var også bidragsytere. Hele kongressen var som et sydende torg med foredrag, rundebordsamtaler, workshops, rollespill og teaterlignende innslag. Så mange stemmer, så mange formidlingsformer og så mye å ta innover seg. Det var både helt fremmed og samtidig gav det en sterk følelse av å komme hjem. De hadde til og med et differensiert betalingssystem, der brukere og pårørende betalte en lav sats, jeg som var sykepleier havnet i midtgruppen, mens leger og psykologer betalte mest. Prinsippet var betaling etter evne – og utjevning av muligheter til å delta.

Jeg skal gjerne innrømme at det kunne være forvirrende, men den forvirringen var rett og slett helt nødvendig for mange av oss. Det seminaret jeg husker best var ved en gruppe personer fra Skottland som kalte seg Hearing Voices Network Edinburgh. De hadde det til felles at de var hørselshallusinerte, og at de hadde funnet måter å leve med dette på

som gjorde at det i liten grad forstyrret livene dere. De gikk rundt to og to med hver sin lur og ropte inn i hvert sitt øre på oss deltakere. Den ene sa smigrende rosende ord, mens den andre samtidig skjelte oss ut. Etter få minutter ble dette helt uutholdelig for oss, og jeg fikk en følelse av at «nå blir jeg gal». Jeg snakket med en psykiater jeg kjente godt like etterpå og han sa at dette var første gangen han virkelig hadde forstått hvordan stemmehøring kan oppleves. Han hadde behandlet hørselshallusinerte i mange år. Skottene fortalte hvordan de forhandlet med stemmene sine om å komme sent på ettermiddagen, om å ta en pause eller andre ting som hjalp dem. De avviste ikke at medikamenter kunne være nyttige, men bygget primært på mestringsstrategier de lærte fra hverandre. Da jeg reiste hjem fra Hamburg var noe inni meg forandret. Noe helt grunnleggende. Jeg visste det ikke da, men jeg vet det nå – jeg ble aldri den samme.

Noe av de viktigste vi som hjelpere kan bidra til er å skape vendepunkt hos de vi skal hjelpe. Forskning på personer som har hatt alvorlige psykiske utfordringer og tilfrisknet, viser at vendepunktsopplevelsene som oftest handlet om et møte med en annen person. Det trenger ikke være en profesjonell helper eller behandler, men det kan være det. Men det er uansett ofte noe ganske hverdagslig, som den andre har glemt for

lengst. Mange sier at det handler om at noen så noe i dem som de ikke hadde sett selv. Vi hjelpere vet ofte ikke om vendepunkt vi har bidratt til. Derfor nytter det heller ikke å ha som strategi at «nå skal jeg ut og skape et vendepunkt». Det handler mye mer om at vi må være ekte åpne, nysgjerrige og undrende – og tro at det finnes muligheter selv om vi akkurat nå ikke ser dem. Ikke være eksperten på hvordan andres liv skal være – men heie på dem i de bratte oppoverbakkene.

Da jeg begynte å lytte mer til hva de jeg skulle hjelpe så var til hjelp for dem, var det mye å lære. Blant annet så mange at om de fikk være kreative og skapende hadde de det mye bedre. De fikk ting ut – eller noe inn - som de hadde bruk for. De fikk mer selvtillit, og de fant et språk for noe de ikke fikk formidlet i vanlig samtale. De oppdaget talenter de ikke visste om, de fikk venner med felles interesser og mye mer. Når de malte, spilte musikk eller skrev så kunne de noen ganger få lov å «være en annen» - eller andre ganger kunne de nettopp «finne seg selv».

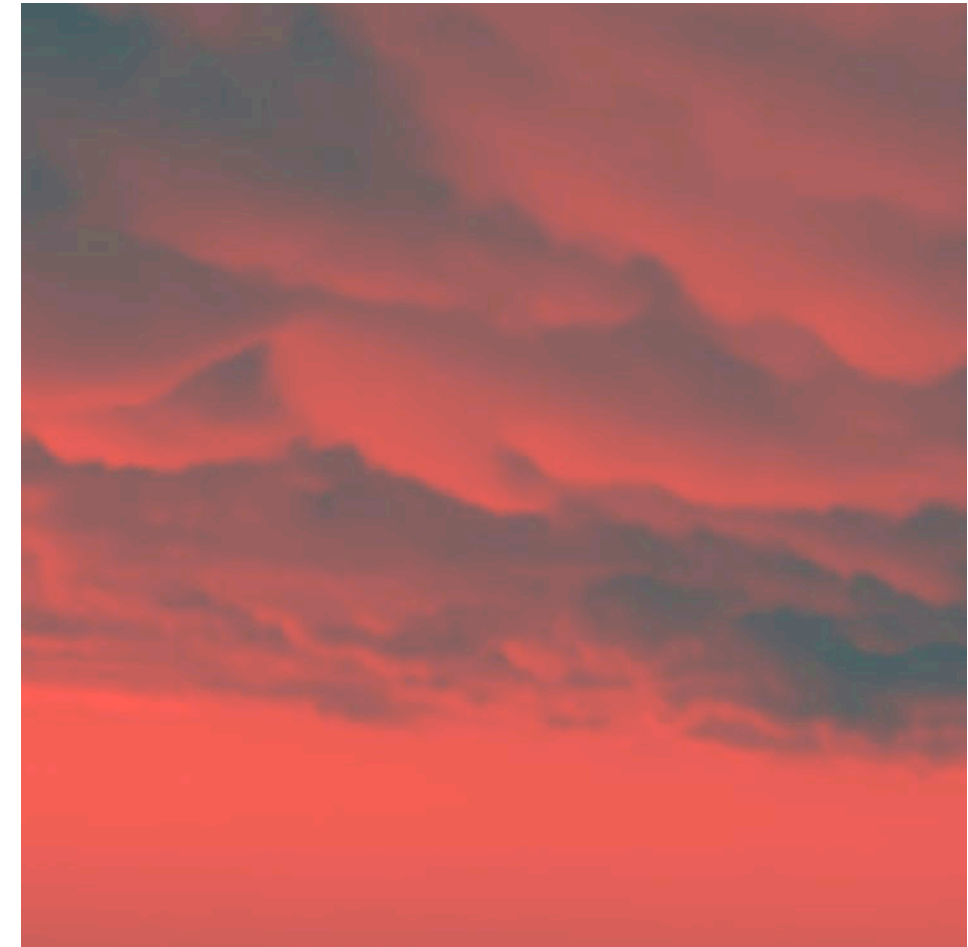
For meg som kom fra en tradisjon der det som skjedde på «aktivitetsstuen» mest var sett på som tidtrøye, mens pasientene ventet på den egentlige behandlingen, ble dette en ny øyeåpner.

Nesten samtidig kom det et opprør fra en bruker som syntes aktivitetstilbudene kommunen tilbød personer med psykiske utfordringer rett og slett var fordummende. Han ville gi makta til brukerne. I kreative tilbud skulle kunst- og kulturfaglig kompetanse inn – ikke sykepleiere og sosionomer. Og så ble det slik. Gjennom etableringen av Amalie Skrams Hus, og litt senere Kunst kultur og psykisk helse og Galleri VOX, ble disse ideene realisert. Jeg er overbevist om at en grundigere forskning på effekter av disse tiltakene ville gitt rapporter om mange vendepunkt. Bare de historiene jeg har fått høre fra de som deltar, er nok til å gjøre meg overbevist. Det er ikke uten grunn at disse tiltakene også har fått stor innflytelse på de andre kommunale aktivitetstilbudene, i takt med at brukerne fikk mer innflytelse også der.

Jeg vet ikke hvor mange vendepunkt jeg har bidratt til, men nylig fikk jeg vite om ett. Det var en sterk opplevelse i seg selv. Jeg skulle dele ut en pris til årets erfaringskonsulent og da jeg leste opp begrunnelsen og navnet på vinneren, kom det fram en dame jeg ikke kjente. Etter at hun hadde fått summet seg og takket for prisen, sier hun at hun ville takke meg for mitt bidrag til at hun stod der som prisvinner. Jeg tenkte på spreng om hvor vi kunne ha møtt hverandre og var helt blank. Hun fortalte da at jeg i 2008 hadde invitert henne med som brukerrepresentant i et EU-

prosjektsamarbeid med Gdansk kommune i Polen. Hun hadde vært helt avvisende til at hun kunne bidra med noe i et slikt prosjekt – men bare fire år senere var hun i jobb som erfaringskonsulent. Noe drastisk hadde skjedd i henne. Jeg hadde glemt både samtalen og henne – men det gjorde ingenting.

Audun Pedersen er sykepleier med flere videreutdannelser – blant annet i psykisk helse og rehabilitering ved psykoser. Han har de siste 25 årene jobbet som prosjektleder og spesialrådgiver innen psykisk helse i Bergen kommune. Han arbeider mye opp mot byråd og bystyre og lager handlingsplaner og svarer på spørsmål fra politikere og media. Jobber også med kompetanseprogrammer og samhandling med lokalt helseforetak, Helsedirektoratet og en rekke nasjonale kompetansesentre. Pedersen jobber en del internasjonalt for å utbre gode psykiske helsetjenester i land der tabu, stigma og mangelfull kunnskap hindrer dette. Hans primære faglige interesse er å finne og gjøre nytte av ressurser hos mennesker som har utfordringer med sin psykiske helse, også for å gjøre tjenestene bedre.

Kraftverk er en antologi med dikt og prosa av uetablerte skrivere. Kraftverk ble utgitt første gang i 2002. Fra 2007 ble Kraftverk også lansert som internettbasert tidsskrift.

Kraftverk har to utgaver i 2022. Digital utgave nr. 65 i juni. Trykt utgave nr. 66 i november.

Nettutgaver kan leses og papirutgaver kan bestilles på: www.kkph.no/litteratur/

Kraftverk utgis av Kulturetaten i Bergen kommune, og er en del av tilbudet Kunst, kultur og psykisk helse (KKPH).

Et overordnet mål for Kunst, kultur og psykisk helse er å stimulere til økt kunst- og kulturdeltakelse for målgruppen mennesker med psykiske helseplager. Med fokus på skapende virksomhet innen ulike kunstarter, slik som litteratur, visuelle uttrykk, musikk og scenekunst.

Vil du sende oss tekster? Mer informasjon finner du på: www.kkph.no/litteratur/

Utgiver:

Bergen kommune – Kulturetaten
Kunst, kultur og psykisk helse

Redaktør: Fanny Holmin

kraftverk@bergen.kommune.no
+47 957 75 332

Ansvarlig redaktør: Livelin Remme

Adresse: Kraftverk, Bergen kommune, Kulturetaten,
Neumannsgate 1, 5015 Bergen

ISSN: 1502-9883 Kraftverk

Kontakt for salg eller andre spørsmål:

livelin.remme@bergen.kommune.no | +47 55 56 94 73

Redaksjon:

Henning Bergsvåg
Mariann Dalen Husveg
Torfinn Langelid
Randi Magnussen
Gunnar Staalesen

Formgivning:

Ian J M Holcroft | www.doubleo.no

Copyright © 2022 KKPH. All rights reserved.

En stor takk til bidragsytere og samarbeidspartnere.

*Det er ikke tillatt å kopiere fra dette tidsskriftet,
uten med samtykke fra forfattere og utgiver.*